

EL PROCÉS DE MADURESA MORAL SEGONS KOHLBERG.

D'entrada, ha de quedar clar que no es poden identificar aquests estadis amb els períodes de creixement humà (infantesa, adolescència i maduresa). I és que, segons Kohlberg, només el 5% dels individus adults arriba al darrer estadi. Per tant, la maduresa física i psicològica no sempre comporta maduresa moral.

<i>Nivell</i>	<i>Estadi</i>	<i>Característiques</i>	<i>Exemple</i>	<i>Perspectiva social</i>
Preconvencional	1	Les normes s'acaten per obediència i per por al càstig	<i>No m'he de barallar amb aquest noi perquè, si ho faig, el meu pare em castigarà</i>	Egocentrisme Incapacitat per a relacionar diverses persones i punts de vista
	2	Les regles només s'assumeixen si afavoreixen els propis interessos. El que és bo és útil i beneficiós (per a mi)	<i>No he d'enemistar-me amb aquest noi perquè treu bones notes en Matemàtiques. Potser, si l'ajudo en Llengua, ell voldrà ajudar-me amb els números.</i>	Individualisme Consciència que els altres també tenen interessos. Per tant, el bé és relatiu
Convencional	3	Es consideren normes allò que les persones properes (família, amics...) esperen de nosaltres	<i>He de ser una bona persona perquè això és el que s'espera de mi. He de respectar els meus companys perquè, si no ho faig, decebré la meva família</i>	Gregarisme Capacitat per a relacionar diferents perspectives i per a posar-se en el lloc de l'altre. La perspectiva social és encara limitada i concreta.
	4	Cal acatar les normes que estan establertes socialment per a proporcionar un bé general	<i>Cal respectar els altres. On aniríem a parar si tots ens comportéssim com a animals?</i>	Comunitarisme Ja hi ha una perspectiva social abstracta i àmplia. Consciència dels interessos generals del sistema, que són per damunt dels individuals i personals.
Posconvencional	5	Com que existeix una gran varietat d'opinions, principis i valors, només són legítimes les normes que són fruit d'un acord que afavoreix la majoria	<i>He de respectar els altres perquè, encara que tenen opinions diferents, hem decidit de cooperar en benefici de tothom</i>	Relativisme Consciència de la pluralitat de les normes i valors. Per aquest motiu, només són legítimes les normes que sorgeixen del consens. S'està obert a la possibilitat de canviar les normes socials.
	6	Les normes són escollides lliurement i racionalment, però responen a principis i valors universals (com els drets humans)	<i>El respecte a les persones és un principi universal que assumeixo personalment com a guia de la meva conducta, encara que en algunes societats no es respecti</i>	Universalisme Consciència que hi ha valors universals, com la igualtat i la dignitat de les persones, encara que les normes socials puguin no coincidir-hi. Quan això s'esdevé, és lícit de desobeir-les

Alguns psicòlegs, com ara Jean Piaget (1896 – 1980) i el seu deixeble Lawrence Kohlberg (1927), han estudiat el desenvolupament de la consciència moral i l'evolució de la forma en què l'individu es relaciona amb les normes.

Estadis evolutius del raonament moral

1. Esquemes universals de raonament

No justifiquem pas totes les nostres decisions de la mateixa manera, ni un mateix —al llarg de la seva vida— argumenta amb raons idèntiques: passa que la nostra consciència moral segueix un procés de creixement o de maduresa.

Una de les funcions de la consciència moral és la de formular judicis sobre el que hem de fer o hem de rebutjar. Lawrence Kohlberg, psicòleg contemporani deixeble de Jean Piaget, ha estudiat el desenvolupament de la consciència partint de l'anàlisi dels judicis morals, especialment a partir dels raonaments que tots formulem davant de dilemes morals. Kohlberg arriba a la conclusió que si bé les normes morals o els valors d'una cultura poden ser diferents dels d'una altra, els raonaments que els fonamenten segueixen estructures o pautes semblants. Totes les persones seguim —defensa— uns esquemes universals de raonament i, lligat a la pròpia psicològica, evolucionem d'esquemes més infantils i egocèntrics a esquemes més madurs i altruistes.

2. Nivells i estadis

Kohlberg considera que el desenvolupament moral d'una persona passa per tres grans nivells —el Preconvencional, el Convencional i el Postconvencional— cadascun dels quals conté dos estadis o etapes. En total sis estadis de maduresa creixent i amb raonaments morals diferents.

2.1 Nivell Preconvencional

El nivell Preconvencional és un nivell en el qual les normes són una realitat externa que es respecten només atenent les conseqüències (premiu càstig) o el poder dels qui les estableixen. No s'ha entès, encara, que les normes socials són convencions per un bon funcionament de la societat. Aquest nivell integra els dos següents estadis.

Estadi 1. Obediència i por al càstig

L'estadi en el qual es respecten les normes per obediència i per por al càstig. No hi ha autonomia sinó heteronomia: agents externs determinen què s'ha de fer i què no. És l'estadi propi de la infància, però hi ha adults que segueixen tota la seva vida en aquest estadi: així el delinqüent que només la por el frena.

Estadi 2. Afavorir els propis interessos

L'estadi en el qual s'assumeixen les normes si afavoreixen els propis interessos. L'individu té per objectiu fer allò que satisfà els seus interessos, considerant correcte que els altres també persegueixin els seus. Les normes són com les regles dels jocs: es

compleixen per egoisme. Es compren que si un no les compleix, no el deixaran jugar. És un estadi propi del nen i de les persones adultes que afirmem: «et respecto si em respectes», «fes el que vulguis mentre no em molestis».

2.2 Nivell Convencional

En aquest nivell, les persones viuen identificades amb el grup; es vol respondre favorablement a les expectatives que els altres tenen de nosaltres. S'identifica com a bo o dolent allò que la societat així ho considera. Aquest nivell integra l'estadi 3 i l'estadi 4.

Estadi 3. Expectatives interpersonals

En aquest estadi les expectatives dels que ens envolten ocupen el lloc de la por al càstig i dels propis interessos. Ens mou el desig d'agradar, de ser acceptats i estimats. Fer el correcte significa complir les expectatives de les persones properes a un mateix. És un estadi que es dona en l'adolescència però son molts els adults que s'hi queden. Són gent que volen fer-se estimar, però que es deixen portar pels altres: els valors del grup, les modes, el que diuen els mitjans de comunicació.

Estadi 4. Normes socials establertes

És l'estadi en el qual l'individu és lleial a les institucions socials vigents; per ell, fer el correcte és complir les normes socialment establertes per a proporcionar un bé comú. Aquí comença l'autonomia moral: es compleixen les normes per responsabilitat. Es té consciència dels interessos generals de la societat i aquests desperten un compromís personal. Constitueix l'edat adulta de la moral i s'hi sol arribar ben superada l'adolescència. Kohlberg considera que aquest és l'estadi en el qual es troba la majoria de la població.

2.3 Nivell Postconvencional

És el nivell de comprensió i acceptació dels principis morals generals que inspiren les normes: els principis racionalment escollits pesen més que les normes. El componen l'estadi 5 i l'estadi 6.

Estadi 5: Drets prioritaris i contracte social

És l'estadi de l'obertura al món. Es reconeix que a més de la pròpia família, grup i país, tots els éssers humans tenen el dret a la vida i a la llibertat, drets que estan per damunt de totes les institucions socials o convencions. L'obertura al món porta, en segon lloc, a reconèixer la relativitat de normes i valors, però s'assumeix que les lleis legítimes són només aquelles obtingudes per consens o contracte social. Ara bé, si una norma va contra la vida o la llibertat, s'imposa l'obligació moral de no acceptar-la i d'enfrontar-s'hi.

Estadi 6: Principis ètics universals

Es pren consciència que hi ha principis ètics universals que s'han de seguir i tenen prioritats sobre les obligacions legals i institucionals convencionals. S'obra d'acord amb aquests principis perquè, com a ésser racional, se n'ha captat la validesa i hom se sent compromès a seguir-los. En aquest estadi impera la regla d'or de la moralitat: "fer a l'altre el que vull per a mi". I hom té el coratge d'enfrontar-se a les lleis que atempten als principis ètics universals com el de la dignitat humana o el de la igualtat. És l'estadi moral suprem, el de Gandhi, de Martin Luther King i el de totes les persones que viuen profundament la moralitat.

3. Pas progressiu pels diferents estadis

El desenvolupament moral es produeix sempre passant progressivament pels diferents estadis, sense cap mena de salt evolutiu, sense tornar enrera. És un desenvolupament — aquesta és una de les grans tesis que defensa Kohlberg— que va lligat al desenvolupament psicològic de la persona. Sense desenvolupament psicològic no hi ha desenvolupament moral. Un doble desenvolupament en paral·lel que no és exclusiu de les societats occidentals sinó que, atenent els resultats de l'aplicació de compromesos dilemes morals a persones de diferents llocs del planeta, conclou que són esquemes de raonament universals.

D'una lectura atenta de la taula anterior, es desprèn que, segons Kohlberg, la maduresa moral s'assoleix quan existeix coincidència i reconeixement que les normes que s'han assumit es justifiquen o es legitimen en virtut d'uns principis o valors universals. En general, gairebé tots els filòsofs dedicats a l'ètica coincideixen a dir que els valors són allò que, en darrera instància, fa que uns comportaments siguin correctes i uns altres, en canvi, no.